

червоного, жовтого, оранжевого може швидко втомлювати дітей, тому використовувати їх необхідно свідомо.

Важливим джерелом енергії для мозку є все те, що пов'язане із цінностями та смислами. Якщо для нас є щось надто важливе, то звідкись беруться сили, аби над цим попрацювати. Учені дослідили цікаву закономірність між розв'язанням складних задач і рівнем активності мозку. Коли активність висока, то здобувачі/здобувачки освіти легко виконують прості завдання за звичним алгоритмом. На середньому рівні активності добре працювати зі складними задачами, що потребують глибокого аналізу. Низька активність – позіхання, бажання подрімати. Педагогам необхідно враховувати дану інформацію при конструюванні уроку.

Варто звернути увагу і на необхідності залучення дитини до міжособистісної взаємодії, що сприяє росту активності мозку. Міжособистісна взаємодія в процесі навчання – це не вимога часу, а врахування особливостей людської природи. Саме тому в освітній процес важливо впроваджувати інтерактивні методи навчання. Усвідомлення особистістю того, що вона може бути важливою для інших підвищує рівень її енергії. Дитина, яка долучається до спільних проєктів, виконання групових завдань, почувається не пасивним спостерігачем, а активним творцем власного досвіду.

Дуже важливим для розвитку активності мозку є підтримання в дитини бажання вчитися. У цьому світі виживає (в найширшому розумінні слова) той, хто краще навчений і може вирішувати складні задачі завдяки складній поведінці. Відповідь на запитання «чому?» знаходиться в нейропсихології. Щоб адаптуватися до змін, мозку необхідно встановити нові зв'язки між нейронами. Чим більше таких зв'язків, тим більші можливості людини.

Отже, проблема труднощів та особливостей навчання дітей у сучасній нейропсихології розглядається як проблема взаємодії мозкового, психологічного та соціального рівня. Важливо розуміти, що від компетентності педагога щодо нейропсихологічних і нейрофізіологічних основ навчання та розвитку залежить рівень якості освіти здобувачів/здобувачок НУШ.

Список використаних джерел та літератури

1. Ахутіна Т.В. Культурно-історичні та природо-наукові основи нейропсихології. – К., В-во 2004. – 241 С.
2. Виготський Л.С. Про психологію систем// Собр. соч.: в 6 т.-М.,1982, - Т.1. – с. 109-132.
3. Виготський Л.С. Психологія і вчення про локалізацію психічних функцій// Собр. соч.: в 6 т. – М., 1982, - Т.1. – с.165-175.
4. Лурія О.Р. Основи нейропсихології// Навчальний посібник для студ. ВНЗ. М.: Вид. центр «Академія», 2003, - 546С.
5. Цветкова Л.С., Семенович А.В., Котягіна С.М., Гришина Є.Г., Гогберашвілі Т.К. Актуальні проблеми нейропсихології дитячого віку. Навчальний посібник/ Під редакцією Л.С. Цветкової.. М.:МПСи, Воронеж: НВО «МОДЕК», 2001, - 369 С.

Гаванюк Н.В.,

вчитель початкових класів
Городоцької початкової школи

Організація уроків у початковій школі з використанням кейс-методу

У статті розкривається проблема використання вчителями початкової школи методу вивчення життєвих ситуацій (case study) як перспективної методики формування освіченої, творчої особистості. Кейс – метод вивчається спеціалістами, як метод інтерактивного навчання, який забезпечує поєднання теорії з практикою та знань з компетентностями. Він використовується для того, щоб задіяти комунікативні та творчі здібності учнів, навчити їх самостійно здобувати знання. В статті також розглянуто особливості, види, форми та інші методичні характеристики кейсів, описана структура

уроків в початковій школі з використаннями кейс-методу. Розкрито проблеми впровадження методу в освітній процес початкової школи та зміст роботи вчителя в контексті використання кейс-методів у навчанні молодших школярів.

Ключові слова: кейс-стаді, кейс-метод, інтерактивні методи навчання, проблема, аналіз ситуації.

Вивчення та застосування кейс-методу розпочалося у навчальній системі США ще на початку XX століття в галузі права та медицини. А поширили цей метод викладачі Гарвардської школи бізнесу. На початку 20-х рр. один із деканів Дін Донхен переконав своїх колег-викладачів використовувати цей метод на заняттях. Згодом саме там було видано перший збірник кейсів. "Новий" метод мав неабиякий успіх і поступово перетворився на основний метод навчання на факультеті, де учні-практики пропонували конкретну ситуацію (кейс), аналізували проблеми та надавали відповідні рекомендації. На сьогоднішній час зі змінами освітніх реформ актуальність означеної теми визначається потребами суспільства, яке зумовлює роботу над подальшим удосконаленням системи навчання. В теперішній час сучасний вчитель дбає про здобувача освіти, котрий здатен самостійно приймати відповідальні рішення, критично мислити, творчо підходити до вирішення проблеми, самореалізовуватися, бути господарем свого життя та держави, одним словом – компетентної особистості. Нині це питання тільки набуває актуальності. Використання новітніх технологій – це один з шляхів формування ключових компетентностей. Науковці шукають способи зрозумілих форм подачі змісту, структуризації потоку інформації та оптимізації часових рамок на її засвоєння, щоб допомогти дітям формувати цілісну картину світу. Тому виникає запит на форми, які зацікавлять, змотивують дітей, підвищать інтерес до навчання у початковій школі. Непридатність базованих методів навчання для сучасних учнів початкової школи – одна з причин втрачання мотивації до навчання. Тому дана проблема спонукає педагогів шукати нові методи та засоби, що сприяють розвитку інтересу до вивчення предмету. Одним із таких методів є кейс-метод вивчення ситуацій або case study. Навчання здатності справлятися з унікальними та нестандартними ситуаціями, а не просто передача знань, – головне завдання нового методу. Використання вчителем на уроках кейсів, дає йому можливість поділитися своїми знаннями та досвідом. Цей метод піднімає впевненість у собі, діти вчать слухати один одного та активніше висловлюють свої думки.

Проблемою використання метод «кейс-стаді» в освіті займалися такі українські вчені, як Ю. Сурмін, О. Сидоренко, В. Чуб, Г. Канищенко, С. Ковальова. Багато створено літератури, присвяченої методиці розробки та навчання із використанням методу в середній школі, у вузах. Але недостатньо розробленою залишається проблема використання методу на уроках в початкових класах. Тому метою статті є концептуально-методологічне осмислення використання кейс – методу в освітньому процесі початкової школи.

Щоб досягнути даної мети, потрібно вирішити такі дослідницькі завдання:

- 1) описати педагогічну характеристику методу вивчення ситуацій;
- 2) виявити навчально-виховні можливості методу;
- 3) охарактеризувати використання кейсів на уроках в початковій школі;
- 4) виявити причини гальмування впровадження кейс-методу в практику навчання у початковій школі;
- 5) сформулювати основні положення подальшого впровадження кейс-стаді на уроках в початковій школі.

Науковці, теоретики педагогічної майстерності завжди шукали новіших чи ефективніших методів навчання різновікових учнів. Час плине, змінюється рівень життя, тому традиційні прийоми навчання втрачають інтерес, уроки з повчальним стилем, які диктують чи насаджують чуже світобачення відходять назад. Саме запровадження концепції Нової української школи спонукає до нових пошуків та досліджень, результати яких би довели ефективність нового методу та підвищення мотивації школярів до навчання. Нові освітні стандарти вимагають від здобувачів освіти швидко

орієнтуватися в динамічному інформаційному просторі, отримувати і використовувати інформацію. Це і спонукало освітян до пошуку нового методу, який би ґрунтувався на :

- суб'єкт-суб'єктних стосунках педагога й учня (паритетності) ;
- багатосторонній комунікації;
- конструюванні знань учнем;
- використанні самооцінки та зворотного зв'язку;
- постійній активності учня. [Енциклопедія інтерактивного навчання, Київ, 2007, с. 7]

Одним із методів, який виконує такі умови та уже широко використовується – «навчання через вивчення ситуацій». Цей метод свою популярність отримав під назвою «case-study» («кейс-стаді»), хоча відомі інші приклади називання: «кейс – метод», «кейс-уроки», «кейси». Методично підібрані вчителем кейси (ситуаційні вправи) мають чітко виражений характер і мету. Вони пов'язані з проблемою або ситуацією, яка існувала чи зараз існує. Учасник кейсу моделює життєву ситуацію і шукає таке рішення, яке є відбитком його рівня компетентності. Мета кейс-технології - не давати конкретні відповіді, їх необхідно знаходити самостійно. Тому учень, спираючись на власний досвід, намагається самостійно формувати висновки, застосовувати на практиці одержані знання, пред'являти власний (або груповий) погляд на проблему. Як правило, в кейсі проблема представлена в схованому вигляді і має кілька рішень.

Цілі кейс-технологій:

- аналіз інформації (самостійно та у складі групи);
- пошук ключових проблем запропонованого завдання;
- пошук відомостей, які необхідні для вирішення завдання;
- пошук та оцінка альтернативних шляхів розв'язання завдання;
- обрання найкращого рішення і складання плану дій.

Основні етапи кейс – метода:

- пред'явлення кейсу вчителем;
- індивідуальне вивчення кейсу кожним членом групи;
- розробки варіантів індивідуальних рішень;
- обговорення варіантів індивідуальних рішень в кожній підгрупі;
- підготовка до обговорення і дискусії.

Слід зазначити, що кейс — це одночасно і вид завдання, і джерело інформації для його виконання.

Розрізняють такі типи кейсів: кейс-випадок, кейс-вправа і кейс-ситуація.

Кейс-випадок — це короткий кейс, який розповідає про окремий випадок. Його можна використовувати під час заняття для того, щоб проілюструвати певну ідею або підняти питання для обговорення. Даний кейс можна прочитати дуже швидко і тому учням не треба готуватися вдома.

Кейс-вправа — надає учню можливість застосувати на практиці здобуті навички. Найчастіше використовується там, де необхідно провести кількісний аналіз.

Кейс-ситуація — класичний кейс, що вимагає від учня аналізу ситуації. В ньому найчастіше ставиться запитання: “Чому ситуація набула такого розвитку і як її можна вирішити?”.

Кейс-ситуація, як правило, вимагає чимало часу для ознайомлення, тому з метою економії часу потрібна попередня самостійна підготовка.

Використання кейс-технології має свої переваги:

- наближує процес навчання до реальної практичної діяльності;
- сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми;
- розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем;
- дає змогу спілкуватися іноземною мовою;
- поєднує теоретичні знання з практичними навичками;
- впливає на професіоналізацію учнів, сприяє їхньому дорослішанню;
- формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання.

В початковій школі кейс-метод застосовується нарівні з іншими методами викладання. Чим вищий рівень освітньої програми, тим легше та ефективніше працювати з кейсами. Слід правильно визначити роль викладача, оскільки під час використання кейс-методу роль вчителя суттєво відрізняється від традиційної. Кейс має зацікавити учня, або групу. Загадковість думки, напруженість ситуації, описаної в кейсі, оригінальність подачі, конфліктна життєва епізодичність і навіть драматичність мають стимулювати до пошуку розв'язання поставлених завдань.

Роль вчителя на цьому етапі зводиться до мінімуму, так як він передає свої повноваження учням, регулює процес пізнання, спостерігає за роботою, підбадьорює, відмічає сильні і слабкі сторони рішень та формувально оцінює рівень участі учнів в роботі.

Кейси можна представити в паперовому вигляді (ілюстрації. Таблиці. Схеми), мультимедіа – кейс та відео кейс (відео. Фільми, аудіо матеріали)

Слід пам'ятати, якщо раніше учні не були знайомі з таким способом навчання, то метод кейсів потрібно вводити поступово, щоб не викликати розчарування та запобігти зникненню мотивації. А для цього для початку слід дотримуватися таких методичних порад:

- почніть з вирішення простого завдання ("проблеми");
- попрацюйте разом з учнями в ролі члена команди, обговоривши разом мету та розподіл обов'язків у групі;
- заздалегідь підготуйте та запропонуйте учням ресурси, які вони можуть використовувати для вирішення кейсу;
- заплануйте окремо час для зустрічей команд та їхньої роботи, щоб учні чітко могли проаналізувати загальний часовий ресурс та обсяг роботи;
- розробіть разом з учнями загальні правила роботи в командах;
- давайте можливість учням рефлексувати на кожному етапі вирішення проблеми.
- допоможіть учням розміститися так, аби всі члени команди чули одне одного (у колі, у вигляді підкови)
- створіть комфортні умови, в яких учні та вчитель виступали би партнерами.

Метод кейсів доцільно використовувати лише тоді, коли учні матимуть певний фонд знань. А для вивчення нової теми – не найкраща ідея.

Слід знати, що зміст кейса повинен відображати навчальні цілі.

Мене зацікавив цей метод. Я спробувала його застосовувати у 3 класі на уроках математики та Я досліджую світ. Підбирала реальні, короткі та лаконічні ситуації, які містили дозовану інформацію, щоб діти могли швидко зорієнтуватися і зрозуміти суть проблеми.

Пропоную проблемні ситуації, які зацікавили дітей та змотивували їх до практичної діяльності.

- Як розмножити фіалку для озеленення класної кімнати;
- Як розсадити високоурожайний сорт картоплі для шкільної грядки;
- Чи можна полуницю та малину розмножити без насіння.

Хочу зазначити що ці досліді слід провести за 2 -3 тижні до вивчення теми «Розмноження рослин». І саме тоді, коли побачать результати своєї роботи, діти зможуть зробити висновки.

На уроках математики метод кейсів можна застосовувати частіше.

Кейсом може бути:

-вимірювання периметру шкільного квітника, щоб обгородити від бешкетників-дітлахів;

- закупівля продуктів для екскурсії на задану суму при вказаній ціні різних продуктів;
- допомога при складанні меню для шкільної їдальні, маючи норми дитячого раціону;
- раціональний вибір маршруту до міста Тернополя, на заданий кілометраж через місто Хмельницький, через смт.Сатанів та через смт.Війтівці.

Діти, працюючи в команді, використовуючи набуті математичні знання, аналізують інформацію, аргументують свою точку зору.

Щоб розвинути творчі здібності школярі пропонувала такі ситуації:

- як підготуватися до подорожі на снігові вершини;
- щоб уникнути екологічної катастрофи, як зменшити сміттєвідходи вдома, в класі, в місті;
- допомогти Миколою раціонально підібрати подарунки.

Практика доводить, що застосування вчителем кейс-методу з одного боку стимулює індивідуальну активність учнів. Зменшує кількість «пасивних» і невпевнених у собі учнів, дає змогу розвивати професійні якості. А з другого боку – дає можливість самому вчителю самовдосконалюватися, по-іншому мислити та оновлювати власний творчий потенціал.

Результати застосування case-study:

- Відпрацювання навичок співпрацювати у групі.
- Працюючи в команді, учні підвищують свій індивідуальний результат, оскільки беруть відповідальність за окремий фрагмент завдання, роблячи внесок у вирішення загальної проблеми.
- Відпрацювання навичок аналізу та систематизації інформації, розвиток критичного мислення.
- Відпрацювання навичок контролювати свій час (тайм-менеджмент).
- Відпрацювання навичок презентувати результати своєї роботи.
- Можливість застосувати теоретичні знання під час виконання практичних завдань.

Таким чином, метод кейс-технології задовольняє інноваційний підхід у навчанні: поєднує теорію з практикою і знання з компетентностями, забезпечує навчання через дію, вимагає використовувати навички ситуативного аналізу, для того щоб вирішувати проблеми конкретної заданої ситуації, допомагає робити навчальний процес більш демократичним та сучаснішим, заохочувати вчителів до прогресивного мислення, посилювати мотивацію у рамках педагогічної діяльності, головне,- готує дитину до самостійного життя в соціумі.

Список використаних джерел та літератури

1. Гребенькова Г.В. Кейс-метод у професійному навчанні. URL: <http://docus.me/d/904577> (дата звернення: 10.10.2020).
2. Осіна Н.А. Кейс-метод як спосіб формування життєвих компетентностей учнів. Освітній проект «На Урок». 2018. URL: <https://naurok.com.ua/keysmetod-yak-sposib-formuvannya-zhittєvih-kompetentnostey-uchniv13118.html> (дата звернення: 09.10.2020).
3. Пащенко Т.М. Кейс-метод як сучасна технологія навчання спеціальних дисциплін. Молодь і ринок. 2015. № 8. С. 94–99.
4. Плющ Ю.О. Кейс-технологія в початковій школі. Порадник для вчителя. Київ : Вид. група «Основа», 2018. 127 с.
5. Пошетун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 144 с.
6. Сурмина Ю.П. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / под ред. д-ра социологических наук, профессора Сурмина Ю.П. Киев : Центр инноваций и развития, 2002. 286 с. References: 1. Hrebinkova, H.V. (2011). Keis-metod u profesiinomu navchanni [Case method in vocational traini

Гаврилюк Л.Д.,

заступник директора з навчально-виховної роботи,
вчитель історії та правознавства гімназії №4 ім. Валі Котика
Шепетівської міської ради
Хмельницької області

**Інклюзивне освітнє середовище як напрямок для забезпечення
сприятливих умов для навчання та всебічного розвитку учнів
з особливими освітніми потребами**